

Odmowa udzielenia przez lekarza pomocy medycznej

Do Działu Prawnego Okręgowej Izby Lekarskiej w Łodzi napływają pytania od lekarzy, którzy mają wątpliwości dotyczące zagadnień prawnych z obszaru ochrony zdrowia. Odpowiadamy na nie, by ułatwić członkom łódzkiej OIL codzienną pracę.

Czy jako lekarz mogę odmówić udzielenia pomocy pacjentowi?

Kodeks Etyki Lekarskiej (dalej KEL) wskazuje, że lekarz nie może odmówić pomocy lekarskiej w przypadkach niecierpiących zwłoki, jeśli pacjent nie ma możliwości uzyskania tej pomocy ze strony instytucji powołanych do jej udzielenia. Należy przez to rozumieć takie przypadki, w których zwłoka w udzieleniu pacjentowi pomocy medycznej naraziłaby go na utratę życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia.

Pojęcie „pomocy lekarskiej” nie zostało prawnie zdefiniowane, natomiast należy je utożsamiać z pojęciem „świadczenia zdrowotnego”. Jak wynika z ustawy z 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (tj. Dz.U. z 2024 r., poz. 799) za świadczenia zdrowotne uznaje się działania służące zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu lub poprawie zdrowia oraz inne działania medyczne wynikające z procesu leczenia lub przepisów odrębnych regulujących zasady ich wykonywania.

Ustawa z 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (tj. Dz.U. z 2024 r. poz. 1287), dalej (u.z.l.) stanowi, że lekarz może nie podjąć leczenia pacjenta lub od niego odstąpić pod warunkiem, że zwłoka w udzieleniu pomocy lekarskiej nie spowoduje niebezpieczeństwa utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia.

Na lekarzu, który odstępuje od leczenia pacjenta, ciąży prawny obowiązek poinformowania o tym pacjenta, jego przedstawiciela ustawowego lub opiekuna faktycznego. Pacjent ma prawo zostać o tym fakcie poinformowany dostatecznie wcześniej. Przepisy nie przewidują konkretnego terminu wypowiedzenia opieki lekarskiej. Art. 38 ust. 2 u.z.l. wprowadza pojęcie „dostatecznie wcześniej”, termin ten zatem będzie

zależał od konkretnej sytuacji. Niewątpliwie jako wytyczne przyjąć należy rozsądny okres, w którym pacjent będzie mógł uzyskać niezbędną mu pomoc lekarską. Ponadto lekarz, odstępując od leczenia, musi wskazać pacjentowi realne możliwości uzyskania świadczenia u innego lekarza lub w podmiocie leczniczym. Regulacje te potwierdza również ustawa z 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (tj. Dz.U. z 2024 r., poz. 581).

Sytuacja lekarza, który wykonuje zawód na podstawie stosunku pracy lub w ramach służby, kształtuje się inaczej niż lekarza, który np. wykonuje zawód na tzw. kontrakcie. Lekarz mający status pracowniczy może nie podjąć lub odstąpić od leczenia po spełnieniu dwóch przesłanek:

- jeśli istnieją ku temu poważne powody oraz
- po uzyskaniu zgody swojego przełożonego.

Nie ma tutaj znaczenia, czy konkretny lekarz jest zatrudniony w publicznym czy w niepublicznym zakładzie opieki zdrowotnej. Liczy się to, w jakiej formie jest zatrudniony.

Kwestię tę odmiennie reguluje Kodeks Etyki Lekarskiej. Możliwość niepodjęcia lub odstąpienia od leczenia pacjenta ogranicza się do szczególnie uzasadnionych wypadków. Wymóg ten dotyczy wszystkich lekarzy, niezależnie od ich formy zatrudnienia, co sprawi, że KEL lepiej chroni pacjenta.

Lekarz, który odstępuje od leczenia, ma obowiązek odnotować ten fakt w dokumentacji medycznej. Odstąpienie wymaga uzasadnienia.

Przepisy przewidują również prawo lekarza do powstrzymania się od świadczeń zdrowotnych niezgodnych z jego sumieniem z zastrzeżeniem, że powstrzymanie się nie spowoduje niebezpieczeństwa utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia. Ponadto lekarz ma obowiązek odnotować ten fakt w dokumentacji medycznej, a w sytuacji, kiedy jest zatrudniony na podstawie stosunku pracy lub w ramach służby, jest zobowiązany poinformować o tym fakcie swojego przełożonego, co powinien uczynić na piśmie.

Anna Madajczyk-Pietrzak

Dział Prawny OIL w Łodzi

Zachęcamy do kontaktu mailowego: dzial.prawny@oil.lodz.pl lub telefonicznego z Działem Prawnym OIL w Łodzi: (42) 683 17 23.

